

Педагогическо списание на
Великотърновския университет
„Св. св. Кирил и Методий“

ПЕДАГОГИЧЕСКИ
ЛИСТОВИ

Брой 1, 2015

ПЕДАГОГИКА НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

ПРОБЛЕМИ НА ИНТЕРАКТИВНОТО ОБУЧЕНИЕ В ПРАКТИКАТА НА ВИСШЕТО ПЕДАГОГИЧЕСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Петя Конакчиева

Summary: The paper presents the stage results of a study on the problems of interactive training and its implementation in the practice of higher vocational education. It suggests an option for modeling interactive educational processes by copyright technologies and forms of interactive training in Pedagogy of Child-Environment Interaction. The paper systematizes its developing functions in the direction of the professional practical training of future teachers and specifies the conditions and recommendations for its effective implementation as a tool for the preparation and fulfillment of basic vocational and practical competences.

Key words: interactive training, vocational and practical competences

Модернизирането на висшето педагогическо образование и синхронизирането му с европейските образователни приоритети и ценности, предполага периодично осъвременяване на образователните технологии при отчитане на установените традиции в националната система и възможността за иновативното им надграждане. В последните години безспорно постижение на академичната теория и практика е утвърждаването на личностно ориентирания модел на взаимодействие в системата „преподавател – студент“. Личността на

бъдещия учител е в центъра на личностноориентираните технологии. Те са насочени не само към усвояване на знания и умения, но и към овладяване на цялостната професионална дейност, към общото и професионално развитие на личността на предучилищния специалист.

В един съвременен образователен контекст логично се поставя въпросът за промяна в характера и функциите на професионалното образование. Тя е постижима чрез използване на интерактивни форми на взаимодействие между преподавател и студент, които осигуряват конструктивни изменения в образователния процес и помагат на младия човек да оцени своите способности и възможности, да определи своето място в живота и да открие път за реализиране на пълноценна професионална кариера.

Проблемите на съвременното висше педагогическо образование налагат все по-категорично утвърждаване на интерактивното обучение в противовес на традиционното. Анализът на постиженията в това предизвикателно изследователско поле позволява да се открият следните нерешени проблеми и противоречия:

- между мотивация и стимулация на ученето – стимулацията в традиционното обучение преобладава над мотивацията. Това намира израз в констатациите на преподавателите на нежелание у студентите за учене, което младите хора оправдават със скука, еднообразие или прекалена сложност на учебния материал;

- между пасивно-съзерцателен и активно-преобразуващ вид учебна дейност;

- между възпитание и обучение – обикновено по време на часовете не се отделя необходимото време за беседване, споделяне на гледни точки, аргументиране на позиции, приемане или отхвърляне на мнение, оценяване на дейността на състудентите, което осигурява възпитателното взаимовлияние в изследователското студентско общество;

- между индивидуалното развитие и стандартите за обучение – в традиционния модел в недостатъчна степен се реализира индивидуален подход към всеки обучаван;

- между субект-субектните и субект-обектните отношения.

Посочените противоречия обуславят актуалността на изследването и определят постановката на проблема: **съвкупността от кои педагогически условия ще позволи да се организира ефективно процесът на подготвяне и изявяване на професионал-**

но-практически компетенции, необходими на студентите при реализиране на квалификационните им задължения като субекти на педагогическото взаимодействие „дете – среда“.

В търсене на възможности за разрешаване на посочените противоречия се очертават актуални изследователски полета, чието реализиране в теоритико-приложен план ще осигури научнообосновани ориентири за подготовка на бъдещите учители и ще им гарантира сигурност при избора на целесъобразни модели за организиране и реализиране на професионалните им ангажименти, свързани с осигуряване на съвременно педагогическо взаимодействие с три-седемгодишните деца, насочено към усъвършенстването на детската екологична, социална и гражданска култура.

Актуалността на изведения проблем и уточнените противоречия определят избора на темата на изследването и конкретизирането на **целта на настоящата разработка: да се очертаят актуални проблеми, свързани с прилагането на интерактивни образователни технологии за подготвяне и изявяване на професионално-практически компетенции, необходими на студентите при реализиране на квалификационните им задължения като субекти на педагогическото взаимодействие „дете – среда“.**

Обект на изследване е активно-преобразуващият вид учебна дейност на студентите бъдещи педагози.

Предмет на изследването е процесът на подготвяне и изявяване на професионално-практически компетенции у студентите от педагогическите специалности чрез интерактивни образователни технологии.

Хипотеза – процесът на подготвяне и изявяване на професионално-практически компетенции у студентите от педагогическите специалности би бил ефективен, ако съвкупността от педагогически условия включва:

- организиране на субект-субектно взаимодействие в системата „студент – преподавател“ в процеса на обучение на бъдещите учители;
- създаване на изследователско-творческа среда във висшите училища, обезпечаваща единството на развиващото обучение и работата на студентското научно общество;

– целенасочено стимулиране на творческата активност на студентите чрез обучение в научни методи на познание и технологии за решаване на изследователски задачи и проблеми.

В съответствие с проблема, целта, обекта, предмета и хипотезата на изследването се формулират следните **задачи**:

1. Да се разработи и апробира система от интерактивни форми и методи на обучение по Педагогика на взаимодействието „дете – среда“.

2. Да се изведат развиващите функции на интерактивното обучение и се конкретизират по посока професионално-практическата подготовка на бъдещите учители за реализиране на техните квалификационни задължения като субекти на педагогическото взаимодействие в предучилищните образователни институции и в подготвителните класове в училище.

3. Да се систематизират условия и препоръки за ефективно приложение на интерактивните образователни технологии като средство за подготвяне и изявяване на професионално-практически компетенции, необходими на студентите при реализиране на квалификационните им задължения като субекти на педагогическото взаимодействие „дете – среда“.

Във формиращ план се апробира система от интерактивни форми и методи на обучение, чието съдържанието е подбрано съобразно логиката на учебната дисциплина *Педагогика на взаимодействието „дете – среда“* и логиката на бъдещата професионална дейност на педагогическия специалист (виж Таблица 1). Съдържанието на научните знания е представено в интерактивни моделни технологии във вид на учебна информация. Формулираните проблемни ситуации, проблеми, модели и задачи в своето единство очертават ориентирите на професионалното бъдеще на студентите. Това придава на познавателната дейност личностен смисъл, създава възможност за формулиране на значими в субективен план изследователски цели и конструиране на собствена програма за постигането им.

Таблица № 1

Примерна тематично структурирана система от интерактивни форми и методи за подготвяне и изявяване на професионално-практически компетенции, необходими на студентите при реализиране на квалификационните им задължения като субекти на педагогическото взаимодействие „дете – среда“

Тема	Интерактивни форми и методи
Актуални проблеми на педагогическото взаимодействие „дете – среда“	Поставяне на проблем, самостоятелна работа, рецензиране, учебна презентация, аотиране, казуси
Нормативна и методическа осигуреност на педагогическото взаимодействие „дете – среда“	Дискусия, самостоятелна работа, казуси, учебна презентация
Социални и граждански компетенции и ориентирани в света в детската градина	Дискусия, екипна работа, индивидуална работа, казуси, интерактивен тренинг, учебна презентация
Екологична култура и устойчиво развитие при ориентирани в света в предучилищните образователни институции	Дискусия, екипна работа, индивидуална работа, казуси, интерактивен тренинг, учебна презентация
Примерни модели за разработване на образователни технологии в направленията „Природен свят“ и „Социален свят“	Работа по образец, решаване на реални образователни задачи, педагогическо проектиране, индивидуална работа, казуси, имитационни упражнения
Наблюдението – технология за получаване на познавателна информация при ориентирани на детето от предучилищна възраст в света	Дискусия, екипна работа, индивидуална работа, казуси, учебна презентация, работа по образец
Приложно осигуряване на стратегии за разкриване на причинно-следствени връзки и моделно отразяване на отношения и зависимости в заобикалящата среда	Работа по образец, решаване на реални образователни задачи, педагогическо проектиране, индивидуална работа, казуси, имитационни упражнения, проучване на мнение
Осигуряване на стратегии за изпробване и изразяване на екологосоциален опит чрез игрите с правила	Дискусия, самостоятелна работа, казуси, моделна презентация, работа по образец, решаване на реални образователни задачи, педагогическо проектиране
Позицията „Зная как!“ в действие при формиране на професионално-практически компетенции за реализиране на иновационна проектна дейност и организиране на развиваща предметна среда	Дискусия, самостоятелна работа, казуси, моделна презентация, работа по образец, решаване на реални образователни задачи, педагогическо проектиране
Диагностичната компетентност на учителя в полето на педагогическото взаимодействие „дете – среда“	Дискусия, самостоятелна работа, казуси, моделна презентация
Презентиране на моделни образователни технологии за ориентирани на детето от предучилищна възраст в света	Дискусия, самостоятелна работа, казуси, решаване на реални образователни задачи, педагогическо проектиране, моделна презентация, имитационно упражнение, проучване на мнение

Основните форми за организиране на обучението по Педагогика на взаимодействието „дете – среда“ са: лекции (традиционни и проблемни), семинарни упражнения (дискусии, проблемни ситуации, презентации, проекти и др.), хоспитиране, самостоятелна работа на студентите, консултации.

Самостоятелната работа предполага различни форми на индивидуална учебна дейност: конспектиране на научна и учебно-методическа литература, анализ на научни разработки, проектиране на образователни технологии, проучване на мнение, изпълнение на тематични творчески задачи и др. Изборът на вид самостоятелна работа се определя съвместно с преподавателя при отчитане на личностния и компетентностния подход.

Чрез самостоятелната работа се реализират следните задачи:

- усъвършенстване на знанията и уменията, получени в условията на аудиторните форми на обучение;
- формиране на компетенции за рефлексииране на дейността;
- обективно оценяване на собствените учебни постижения;
- овладяване и усъвършенстване на умения за организиране на собствената познавателна дейност;
- подготовка за предстоящи семинари, студентски научни сесии, защита на курсови разработки и др.;
- формиране на култура на умствен труд, на умения за работа с учебна, методическа и научна литература, с информационни ресурси и стимулиране към самостоятелно търсене и придобиване на знания;
- използване на мултимедийни ресурси и компютърни технологии за обработка, представяне и систематизиране на информация, за създаване на база данни, презентации на резултатите от познавателната и практическата дейност;
- насърчаване към самостоятелна научноизследователска дейност.

Извънаудиторната самостоятелна работа на студентите е логично продължение на аудиторните занятия. Провежда се по поставени от преподавателя задачи и според установен срок. Тематиката на практическите задачи е тясно свързана с логиката и структурата на лекционния курс. Режимът и продължителността на работата се определя в зависимост от конкретните условия и способности на студента.

Анализът на резултатите от апробирането на тематично структурирана система от интерактивни форми и методи за подготвяне и извявяване на професионално-практически компетенции, необходими на студентите при реализиране на квалификационните им задължения като субекти на педагогическото взаимодействие „дете – среда“, позволява да се формулират следните констатации, обобщения и изводи:

– интерактивното взаимодействие активизира познавателната дейност на студентите и повишава тяхната самостоятелност и инициативност. Съвместната дейност на обучаваните в процеса на познание предполага индивидуален принос на всеки в хода на обмен на знания, идеи, способности на дейност и ценности. Атмосферата на доброжелателност и взаимна подкрепа допълнително стимулира проявите, свързани не само с получаване на ново знание, но и с развитие на познавателната дейност и извеждането ѝ до равнището на по-висши форми на коопериране и сътрудничество;

– интерактивната дейност в часовете предполага организиране на диалогово общуване, което осигурява взаиморазбиране, взаимодействие и съвместност при решаване на общи, но значими за всеки участник учебни задачи;

– интерактивното обучение е обвързано със създаване на комфортни условия за всеки участник, в които студентът чувства своята успешност, своята интелектуална свобода, а това е в основата на продуктивността. Ценното тук е и в овладяването на умения за критично мислене, за решаване на професионални проблеми на основата на анализ на обстоятелства и информация, за извеждане на алтернативни мнения и вземане на обмислени решения чрез дискусия и общуване с другите;

– интерактивното взаимодействие насърчава интелектуалната активност на младите хора, зарежда ги с желание за споделяне на гледни точки, провокирани от споделени от партньора мисли;

– в процеса на интерактивното обучение теоретичното знание придобива осмисленост и продуктивност, студентът се развива като специалист и член на професионалната общност. Същевременно се повишава ефективността на обучението. То придобива ясно изразена интензификация. Същностните му характеристики се допълват от творчеството, увлекателността, повишената заинтересованост на

младите хора, от емоционално-ценностните възприятия в контекста на бъдещите професионални отношения. Към тях се добавят и деловите и личностни качества, самосъзнанието, професионалното самоопределяне и социално-психологическата адаптация на бъдещите учители;

– интерактивният методически подход предполага специална форма на организация на познавателната и комуникативната дейност, в която обучаваните не само са въввлечени в процеса на познание, но и имат възможност да рефлектират собствената си дейност и поведение. Тук задачата на преподавателя е да направлява дейността на студентите. Той разработва комплекс от интерактивни упражнения и задачи, в хода на чието реализиране бъдещият учител не само изучава предложения материал, но и има възможност да преживее собствените си постижения, което задълбочава осмислянето и придава субективна ценност на наученото. Чрез системата от интерактивни методи на обучение се гарантира съвкупност от педагогически действия и прийоми, които мотивират студентите към самостоятелно инициативно и творческо усвояване на учебния материал в процеса на общуване с преподавателя и на взаимодействие и взаимнообучение между младите хора;

– представените модели на интерактивни форми и методи на обучение по педагогика на взаимодействието „дете – среда“ осигуряват такава организация на учебния процес, при която преподавателят е изведен в позицията на фасилитатор. Именно тя му позволява да внушава увереност у студента в собствените сили и възможности като основа за повишаване на самооценката и предпоставка за бъдещо самоопределяне и самореализация в педагогическата общност и социума. Педагогическата фасилитация е позитивно влияние върху съзнанието и поведението на бъдещия учител вследствие на което се повишава продуктивността на мисловната дейност, активизират се положителните емоции и чувства.

Реализирането на интерактивен режим на обучение в часовете по педагогика на взаимодействието „дете – среда“ осигурява постигане на следните ефекти:

В личностен план се гарантира:

- натрупване на опит за активно усвояване на учебното съдържание в процеса на взаимодействие в изследователското общество;
- усъвършенстване на уменията за личностна рефлексия;
- усвояването на нов опит за взаимодействие;
- развитие на толерантността и творческото мислене;
- възможност за самоусъвършенстване и духовно развитие.

В учебно-групов план се предполага:

- усъвършенстване на уменията за общуване и взаимодействие в малка група;
- формиране на ценностноориентирано единство в изследователското общество;
- стимулиране на динамична промяна на социалните роли в зависимост от ситуацията;
- приемане на нравствени норми и правила за съвместна дейност.

Анализът на резултатите от проведената експериментална работа позволява да се изведат следните педагогически условия за организиране на интерактивно обучение:

- позитивни, доверителни отношения между преподавател и студенти;
- демократичен стил на преподаване;
- сътрудничество в системите „преподавател – студенти“, „студент – студенти“;
- опора на личния опит на обучаваните, включване в учебния процес на ярки примери, факти, образи;
- вариативност и разнообразие на форми и методи на представяне на информацията;
- мобилност на формите на дейност на студентите и целесъобразно редуване;
- включване на външна и вътрешна мотивация на дейността и стимулиране на процеси на взаимно мотивиране между студентите.

Така систематизираните условия за организиране на интерактивно обучение имат характер и на препоръки към педагогическите субекти и институции, ангажирани с ефективното решаване на проблемите на висшето педагогическо образование.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Ангелов, Б., Л. Ангелова.* Основи на педагогическата компетентност. София: Унив. изд. „Св. Кл. Охридски”, 2006.
2. *Гюров, Д. & др.* Мобилност на педагога и модулна интеракция в единната система „Детска градина – начално училище“. Моделни технологии за учителя на XXI век. Мобилност и интеракция в професионалната компетентност на педагогическия специалист в детската градина и началното училище. Първи учебен свитък за едногодишно специализиращо обучение (ЕСО) във висши училища с цел придобиване на допълнителна квалификация по позиция № 2 Детски учител/Начален учител. София: Унив. изд. „Св. Кл. Охридски”, 2013. ISBN 978-954-07-3623-5.
3. *Гюрова, В.* Интерактивността в учебния процес. София: Европрес, 2006.
4. *Кларин, М. В.* Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта (сс. 12 – 19). – В: Педагогика, 2000, № 7.
5. *Селевко, Г. К.* Современные образовательные технологии. М.: Народное образование, 1998.

LITERATURA

1. *Angelov, B., L. Angelova.* Osnovi na pedagogicheskata kompetentnost. Sofia: Univ. izd. Sv. Kl. Ohridski, 2006.
2. *Giurov, D. & dr.* Mobilnost na pedagoga i ;fdulna interaktsia v edinnata sistema „Detska gradina – nachalno uchilishte“. Modelni tehnologii za uchitelia na XXI vek. Mobilnost i interakchia v profesionalnata kompetentnost na pedagogicheskia specialist v detskata gradina i nachalното uchilishte. Parvi ucheben svitak za ednogodishno spechializirashto obuchenie (ESO) vav visshi uchilishta s tsel pridobivane na dopalnitelna kvalifikachia po pozichia № 2 Detski uchitel/Nachalen uchitel . Sofia: Univ. izd. Sv. Kl. Ohridski, 2013. ISBN 978-954-07-3623-5.
3. *Giurova, V.* Interaktivnostta v uchebnia protses. Sofia: Evropres, 2006.
4. *Klarin, M. V.* Interaktivnoe obuchenie – instrument osvoeniya novogo opita (ss. 12 – 19). – V Pedagogika, 2000, 7.
5. *Selevko, G. K.* Sovremennie obrazovatelnie tehnologii. M.: Narodnoe obrazovanie, 1998.